

ԺԲ.00.02 - ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ, ԿԱՐԶԱԿԱՆ, ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ, ՍՈՒՆԻՑԻՊԱԼ,
ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ, ԵԿՐՈՊԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ, ՊԵՏԱԿԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Սահմանադրական իրավունքի հասկացությունը և առարկան: Սահմանադրական իրավունքի նորմերի և դրանցով կարգավորվող հասարակական հարաբերությունների առանձնահատկությունները: Սահմանադրության էությունը և իրավաբանական բնույթը: Սահմանադրության ձևը և բովանդակությունը: Սահմանադրության ընդունման և փոփոխման կարգը: ՀՀ սահմանադրական կարգի հասկացությունը և տեղը սահմանադրական իրավունքի համակարգում: Ժողովրդավարական և սոցիալական պետության սահմանադրական բնութագիրը: ՀՀ տնտեսական, սոցիալական և հոգևոր-մշակութային հարաբերությունների սահմանադրական հիմունքները: Պետության ինքնիշխան, իրավական և աշխարհիկ բնութագրությունները: Ժողովրդաիշխանության իրացման ձևերի բովանդակությունը և դրանց հարաբերակցությունը: Կայուն զարգացման սկզբունքի էությունը: ՀՀ քաղաքական համակարգի հասկացությունը և տարրերը: Մարդու և քաղաքացու իրավական կարգավիճակի հասկացությունը և սկզբունքները: Օտարերկրացիների իրավական վիճակը Հայաստանի Հանրապետությունում:

Անձնական ազատության և մասնավոր կյանքի անձեռնամխելիության իրավունքը: Քաղաքական իրավունքներ և ազատություններ: Աշխատանքի ընտրության ազատության իրավունք: Իրավունքների և ազատությունների սահմանափակումը: Իրավունքների և ազատությունների սահմանադրական երաշխիքները: Մարդու և քաղաքացու սահմանադրական պարտականությունները: ՀՀ քաղաքացիության հասկացությունը և սկզբունքները: ՀՀ քաղաքացիության ձեռքբերման և դադարեցման հիմքերը և կարգը: Հայաստանի Հանրապետության խորհրդանիշները: Կառավարման ձևի տեսակների առանձնահատկությունները: ՀՀ կառավարման ձևը և պետական ռեժիմը:

Պետական իշխանությունը որպես ՀՀ սահմանադրական իրավունքի ինստիտուտ:

Ընտրական իրավունքի և ընտրական համակարգի հասկացությունն ու հարաբերակցությունը: ՀՀ ընտրական համակարգը: Ընտրություններ նշանակելը և ընտրողների ցուցակներ, ընտրատարածքներ, ընտրական տեղամասեր, տեղամասային կենտրոններ կազմելու կարգը: Ընտրական հանձնաժողովների կազմակերպման և գործունեության կարգը: Ընտրական հանձնաժողովների իրավական կարգավիճակը: Թեկնածուների առաջադրումը, գրանցումը և իրավական վիճակը: Նախընտրական քարոզչությունը և ընտրությունների ֆինանսավորումը: Զվեարկության կազմակերպումը և անցկացումը: Ձայներ հաշվելու, քվեարկության արդյունքները որոշելու և դրանք հրապարակելու կարգը: Պատասխանատվությունը քաղաքացիների ընտրական իրավունքների խախտման համար: Ընտրական վարչարարության առանձնահատկությունները:

ՀՀ նախագահի կարգավիճակը պետական իշխանության մարմինների համակարգում: ՀՀ նախագահի լիազորությունները: ՀՀ նախագահի ակտերը և աշխատակազմը: ՀՀ Ազգային ժողովի կազմակերպման կարգը և կառուցվածքը: ԱԺ փոխհարաբերությունները ՀՀ գործադիր և դատական իշխանության մարմինների հետ: ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավորը: ՀՀ Ազգային ժողովի հանձնաժողովները և աշխատակազմը: ՀՀ Ազգային ժողովի իրավասությունը: Ազգային ժողովի աշխատանքների կազմակերպման ձևերը: Օրենսդրական գործընթացը Ազգային ժողովում: ՀՀ Կառավարության կազմակերպման կարգը և իրավասությունը: ՀՀ կառավարության գործունեության կազմակերպումը: ՀՀ կառավարության և վարչապետի ակտերի ընդունման կարգը, իրավաբանական ուժը և կատարման կազմակերպումը: ՀՀ պետական կառավարման տարածքային կազմակերպումը:

ՀՀ դատական իշխանության մարմինների համակարգը, կազմակերպման և գործունեության կարգը: Դատական իշխանության մարմինների իրավական կարգավիճակը: ՀՀ դատախազության կազմակերպման և իրավասության սահմանադրական հիմունքները: Փաստաբանական ծառայությունը և դատական իշխանությանն աջակցող մյուս մարմինները: Սահ-

մանադրական արդարադատությունը սահմանադրական վերահսկողության համակարգում: ՀՀ Սահմանադրական դատարանի իրավական կարգավիճակը, կազմավորման կարգը և անկախության երաշխիքները: Դատական սահմանադրական վերահսկողության ձևերը: Սահմանադրական դատարանի լիազորություններն ու դրանց իրականացման առանձնահատկությունները: Սահմանադրական դատավարության ընթացակարգի առանձնահատկությունները: Սահմանադրական դատարանի ակտերը: Սահմանադրական վեճերի լուծման առանձնահատկությունները: Տեղական ինքնակառավարման հասկացությունն ու համակարգը: Տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Տեսական աղբյուրներ

1. Авакьян С.А., Конституция России: природа, эволюция, современность.. «Сашко», М., 2000. с.
2. Авакьян С.А., Конституционное право ПФ (в двух томах), М., 2006.
3. Արիստոտել, Աթենական հասարակարգը. Արիստոտելը Աթենքի սահմանադրության մասին (թարգ. Մ. Հարությունյան, խմբագիր Վ. Նազարյան), Երևան, 2000:
4. Այվազյան Ն.Ա., Այվազյան Ա.Ն., Սահմանադրության Եությունը և բովանդակությունը, Երևան, 2005:
5. Այվազյան Վ. Ն., Մարդու իրավունքներ, Երևան, 2014:
6. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության մեկնաբանություններ, ընդհանուր խմբագրությամբ՝ Գ.Հարությունյանի, Ա. Վաղարշյանի. Երևան: «Իրավունք, 2010, 1086 էջ:
7. Հայաստանի Հանրապետության դատախազությունը (դասագիրք իրավաբանական ԲՈՒՀ-երի համար), Գ.Ղազինյանի խմբագրությամբ, 9-րդ, 11-րդ և 12-րդ գլուխներ, Երևանի Համալսարանի հրատարակչություն, 2004, համահեղինակությամբ Գ.Ղազինյանի, Ս.Դիրքանյանի, Ա.Հարությունյանի, Հր.Ղուկասյանի:
8. ՀՀ սահմանադրական դատարանի որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումներն ու դրանց իրացումը (ձեռնարկ), Գ. Դանիելյան, Ա. Գյուլումյան, Հ. Նազարյան, Վ. Այվազյան և Հ. Ենգոյան, ընդհանուր խմբագրությամբ Գ. Դանիելյանի, Ե., 2016, հ.1, 943:
9. Սահմանադրական բարեփոխումների հայեցակարգի դրույթները և դրանց իրացման հիմնական ուղղությունները Հայաստանի Հանրա-

պետությունում (գիտագործնական հետազոտություն) / Գ.Բ. Դանիելյան, Վ.Ա. Այվազյան, Ա.Ա. Մանասյան. Եր.: Հայրապետ., 2015.240 էջ:

10. Баглай М. Б., Конституционное право РФ, М., 2005.
11. Димитриев Ю.А., Комаров В.В., Референдум в системе народовластия. М., 1995.
12. Дженис М., Кей Р., Бредли Э., Европейское право в области прав человека. Практика и комментарии. М., 1997.
13. Конституционное (государственное) право зарубежных стран (под ред. Страшуна Б.А.). В 4-х т.Т.1, М., 1993,т.2, М., 1995, т.3, М., 1998.
14. Կիմ Ղահրամանյան, Վլադիմիր Հովհաննիսյան, 1500-ամյա Հայկական սահմանադրությունը, Երևան, 1999:
15. Кутафин О. Е., Предмет конституционного права. М., 2001.
16. Керьян Г., Политические партии. Ереван, 1996.
17. Маклаков В.В., Конституционное право зарубежных стран (Общая часть). М., 2006.
18. Нерсесянц В.С., Право и закон. М., 1983.
19. Հարությունյան Գ.Գ., Սահմանադրական մշակույթ. պատմության դասերը և ժամանակի մարտահրավերները, (խմբ. Գ. Դանիելյան, Ռ. Ավազյան, Կ. Միրումյան), Երևան, 2016:
20. Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական իրավունք (պատ. խմբագիր պրոֆ. Ն.Ա. Այվազյան), 2 հատորով, Երևան, 2016, (Գիրք առաջին՝ 416 էջ, Գիրք երկրորդ՝ 400 էջ):
21. Сравнительное Конституционное право(отв.ред.Чиркин В.Е.)М., 2002.
22. Шевцов В.С., Разделения властей в Российской Федерации. Часть первая и часть вторая. М., 2004.
23. Хабриева Т.Я., Чиркин А.Е., Теория современной конституции. М., 2005.

Նորմատիվ ակտեր

1. Հռչակագիր «Հայաստանի անկախության մասին» (23.08.1990թ.):
2. «Անկախ պետականության հիմնադրույթների մասին» ՀՀ սահմանադրական օրենքը (25.09.1991թ.):
3. ՀՀ 1995թ. Սահմանադրությունը (2005թ. նոյեմբերի 27-ի փոփոխություններով ու լրացումներով, 2015 թ. դեկտեմբերի 6-ի փոփոխություններով):
4. Конституции зарубежных государств (США, Великобритания, Франция, Италия, Германия, Япония, Канада). Составитель сборника, автор введения-док.юрид. наук, проф. Маклаков В.В. М., 1997.
5. Конституции государств Европейского Союза (Австрийской Республики, Бельгии, Великобритании, ФРГ, Греции, Королевства Дании, Ирландии, Испании, Италии, Люксембурга, Королевства Нидерланд

- дов, Португалии, Финляндии, Франции, Швеции). Под. ред. Окунькова Л.А. и др., М., 1997.
6. Новые конституции стран СНГ и Балтии. М., 2000.
 7. «Խնդրի ազատության և կրոնական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքը (17.06.1991թ.):
 8. «Լեզվի մասին» ՀՀ օրենքը (ընդունվել է 17.04.1993թ.):
 9. «Հայաստանի Հանրապետության վարչատարածքային բաժանման մասին» ՀՀ օրենքը (07.11.1994թ.):
 10. «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիության մասին» ՀՀ օրենքը (16.11.1995թ. առ 30.12.2016թ. փոփոխ.-ներով):
 11. «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» ՀՀ օրենքը (04.04.1996թ.):
 12. «Ռազմական դրության իրավական ռեժիմի մասին» ՀՀ օրենքը (05.12.2006թ.):
 13. «Զինապարտության մասին» ՀՀ օրենքը (16.09.1998թ.):
 14. «Փախստականների և սպաստանի մասին» ՀՀ օրենքը (27.11.2008թ.):
 15. «Հայաստանի Հանրապետության պետական սահմանի մասին» ՀՀ օրենքը (ընդունվել է 20.11.2001թ.):
 16. «Հանրաքվեի մասին» ՀՀ օրենքը (ընդունվել է 12.09.2001թ.):
 17. «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքը (16.12.2016թ.):
 18. «Կուսակցությունների մասին» ՀՀ օրենքը (15.12.2016թ.):
 19. «Տեղեկատվական ազատության մասին» ՀՀ օրենքը (23.09.2003թ.):
 20. «Տեղական հանրաքվեի մասին» ՀՀ օրենքը (06.02.2002թ.):
 21. «Զանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքը (13.12.2003թ.):
 22. «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքը (18.02.2004թ.):
 23. «Հավաքների ազատության մասին» ՀՀ օրենքը (14.04.2011թ.):
 24. «Հայաստանի Հանրապետության դրոշի մասին» ՀՀ օրենքը (15.10.2006թ.):
 25. «Հայաստանի Հանրապետության և Հայաստանյազ Առաքելական ս. եկեղեցու հարաբերությունների մասին» ՀՀ օրենքը (25.05.2007թ.):
 26. «Հայաստանի Հանրապետության զինանշանի մասին» ՀՀ օրենքը (15.10.2006թ.):
 27. «Հայաստանի Հանրապետության օրհներգի մասին» ՀՀ օրենքը (ընդունվել է 15.10.2006թ.):
 28. «Օտարերկրացիների մասին» ՀՀ օրենքը (25.12.2006թ.):
 29. «Հայաստանի հանրապետության ընտրական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքն (25.05.2016թ.):
 30. «Հայաստանի Հանրապետության վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքը (25.12.2006թ.):
 31. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքը (14.06.2006թ.):

32. «Դատախազության մասին» ՀՀ օրենքը (29.02.2007թ.):
33. «Հայաստանի Հանրապետության դատական օրենսգիրք» ՀՀ օրենքը (07.04.2007թ.):
34. «Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կանոնակարգը» ՀՀ սահմանադրական օրենքն (ընդունվել է 16.12.2016թ.):
35. «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքը (ընդունվել է 03.04.2002թ.):
36. «Մարզպետարանների օրինակելի կանոնադրությունը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 05.19.2007թ. որոշումը:

ՎԱՐՉԱՎԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆԷ

Կառավարման ընդհանուր հասկացությունը: Պետական կառավարման գործառնություններն ու կառուցակարգը: Գործադիր իշխանության էությունը և տեղը իշխանությունների բաժանման համակարգում: Գործադիր իշխանությունը և պետական կառավարումը:

Վարչական իրավունքի սուբյեկտների համակարգը: Վարչաիրավական նորմի հասկացությունը, բովանդակությունը և տեսակները: Վարչաիրավական հարաբերությունների հասկացությունը և հիմնական գծերը: Վարչական իրավունքի գիտության արդի հիմնախնդիրները:

Քաղաքացիների իրավունքներն ու պարտականությունները պետական կառավարման բնագավառում: Օտարերկրյա քաղաքացիների և քաղաքացիություն չունեցող անձանց վարչաիրավական կարգավիճակը ՀՀ-ում:

Պետական ծառայության իրավական կարգավորումը: Պետական կառավարման մարմինների ծառայողների վարչաիրավական կարգավիճակի հիմունքները: Հանրային ծառայության հիմնական սկզբունքները: Քաղաքացիական ծառայության հիմնահարցը ՀՀ-ում: Համայնքային ծառայության առանձնահատկությունները: Հանրային ծառայողի առեստավորումը և պաշտոնը զբաղեցնելու կարգը: Հանրային ծառայողների իրավական վիճակը: Հանրային ծառայության պաշտոնների դասակարգումը և ծառայողների դասային աստիճանները:

Գործադիր իշխանության մարմինների հասկացությունը և կազմավորման սկզբունքները: ՀՀ նախագահի լիազորությունները գործադիր իշխանության բնագավառում: ՀՀ կառավարության գործունեության կազմակերպման կարգը: Տարածքային կառավարման առանձնահատկությունները ՀՀ-

ում: Հանրապետական գործադիր մարմինների տարածքային ծառայողների կարգավիճակը:

Պետական և ոչ պետական տնտեսական կազմակերպությունների կարգավիճակի վարչաիրավական հիմունքները: Հասարակական կազմակերպությունների կարգավիճակի վարչաիրավական հիմունքները: Կառավարման վարչաիրավական ձևերը և մեթոդները: Կառավարման իրավական ակտերի տեսակները և դրանց առանձնահատկությունները: Կառավարման իրավական ակտերի նախապատրաստման գործընթացը: Վարչական պատասխանատվության հիմնական գծերը: Կազմակերպությունների վարչական պատասխանատվության առանձնահատկությունները: Վարչական տույժի տեսակները: Վարչական վարույթի և վարչարարության հիմնական սկզբունքները: Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ գործեր քննող սուբյեկտների իրավական վիճակը: Պատասխանատվությունը վարչարարությամբ պատճառված վնասի համար: Վարչական կարգով նյութական պատասխանատվության ենթարկելու առանձնահատկությունները: Վարչական դատավարության և վարչական արդարադատության ինստիտուտների հարաբերակցությունը: Վարչական դատավարության սկզբունքները: Վարչական դատավարության մասնակիցների կարգավիճակը: Վարչական դատավարությունը և մարդու իրավունքների պաշտպանությունը: Ներկայացուցչությունը վարչական դատարանում: Ընտրական իրավունքի պաշտպանության վերաբերյալ գործերի վարույթը վարչական դատարանում: Վկայի կարգավիճակը վարչական դատավարությունում: Գործը վարչական դատաքննության նախապատրաստելու կարգը: Վարչական իրավունքը և օրինականությունը կառավարման ոլորտում:

Տնտեսության և ներդրումների կառավարումը: Գյուղատնտեսության կառավարումը: Շինարարության և բնակարանային կոմունալ տնտեսության կառավարումը: Տրանսպորտի և կապի կառավարումը: Էներգետիկայի կառավարումը: Բնապահպանության կառավարումը: Ֆինանսների և վարկի կառավարումը: Կրթության կառավարումը: Գիտության կառավարումը: Մշակույթի կառավարումը: Սպորտի կառավարումը: Առողջապահության կառավարումը: Զարգացիների սոցիալական ապահովու-

թյան կառավարումը: Պաշտպանության կառավարումը: Ազգային անվտանգության կառավարումը: Ոստիկանության կառավարումը: Արտաքին գործերի կառավարումը: Արդարադատության բնագավառի կառավարումը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Տեսական աղբյուրներ

1. Административное право зарубежных стран: Учебник (Под. ред. А. Н. Козынна и М. А. Штатиной). М., 2003.
2. Административное право. Учебник (Д. Н. Бахрах и др.) М., 2008.
3. Бахрах Д. Н., Административное право. Учебник, М., 2002.
4. Гатричидзе Б. Н., Чернявский А. Г., Ким-Кимэн А. Н., Административное право. М., 2005.
5. Тихоморов Ю. А., Курс административного права и процесса. М., 1998.
6. Чиркин В. В., Публичное управление. М., 2004.
7. Դանիելյան Գ. Բ., Վարչական արդարադատության կայացման հիմնախնդիրները, Երևան, 2004:
8. Դանիելյան Գ. Բ., Վարչական պատասխանատվությունը ՀՀ-ում (դասագիրք), Երևան, 2007:
9. Դանիելյան Գ.Բ., Վարչական վարույթ և դատավարություն (ուսումնական ձեռնարկ), Երևան: Տիգրան Մեծ, 2011. 384 էջ,
10. Եղյան Ռ. Հ., Զաղաքացիական ծառայությունը ՀՀ-ում, Երևան, 2002:
11. Եղյան Ռ. Հ., Զաղաքացիական (պետական) ծառայությունը ՀՀ-ում (ուս. ձեռնարկ), Երևան, 2004:
12. Հայաստանի Հանրապետության վարչական իրավունք, Ուսումնական ձեռնարկ /ընդ. խմբագր. Գ. Դանիելյանի. Ե., ԵՊՀ հրատ. 2012, 704 էջ:
13. Համայնքային ծառայության հիմունքներ (ուս.ձեռնարկ), Ե., 2009:

Նորմատիվ ակտեր

1. Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգիրք (1986թ.):
2. ՀՀ մաքսային օրենսգիրք (2000թ.):
3. ՀՀ դատական օրենսգիրք (2007թ.):
4. ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգիրք (2013թ.):
5. «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին» 1996 թ. մարտի 4-ի ՀՀ օրենքը:
6. «Հյուպատոսական ծառայության մասին» 1996 թ. մայիսի 29-ի ՀՀ օրենքը:

7. «Պետական վիճակագրության մասին» 1996թ. մայիսի 29-ի ՀՀ օրենքը:
8. «Պետական և ծառայողական գաղտնիքի մասին» 1996թ. դեկտեմբերի 3-ի ՀՀ օրենքը:
9. «Պաշտպանության մասին» 1997թ. մայիսի 29-ի ՀՀ օրենքը:
10. «Ռազմական դրության մասին» 1997թ. մայիսի 29-ի ՀՀ օրենքը:
11. «Ներքին գործերի մասին» 1997թ. նոյեմբերի 17-ի ՀՀ օրենքը:
12. «Տրանսպորտի մասին» 1998թ. փետրվարի 3-ի ՀՀ օրենքը:
13. «Դատական ակտերի հարկադիր կատարման մասին» 1998թ. մայիսի 5-ի ՀՀ օրենքը:
14. «Չինսպարտության մասին» 1998թ. սեպտեմբերի 16-ի ՀՀ օրենքը:
15. «Չինծառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին» 1998թ. հոկտեմբերի 27-ի ՀՀ օրենքը:
16. «Դեղերի մասին» 1998թ. հոկտեմբերի 27-ի ՀՀ օրենքը:
17. «Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության մասին» 1998թ. դեկտեմբերի 2-ի ՀՀ օրենքը:
18. «Կառավարության կազմավորման և հրաժարականի մասին» 1998թ. հոկտեմբերի 14-ի ՀՀ օրենքը:
19. «Քաղաքացիների առաջարկությունները, դիմումները և բողոքները քննարկելու կարգի մասին» 1999թ. նոյեմբերի 24-ի ՀՀ օրենքը:
20. «Քաղաքաշինության բնագավառում իրավախախտումների համար պատասխանատվության մասին» 1999թ. ապրիլի 28-ի ՀՀ օրենքը:
21. «Չորահավաքային նախապատրաստության և գորահավաքի մասին» 1999թ. մարտի 3-ի ՀՀ օրենքը:
22. «Կրթության մասին» 1999թ. ապրիլի 14-ի ՀՀ օրենքը:
23. «Գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության մասին» 2000թ. դեկտեմբերի 26-ի ՀՀ օրենքը:
24. «Նոտարիատի մասին» 2001թ. դեկտեմբերի 4-ի ՀՀ օրենքը:
25. «Պետական սահմանի մասին» 2001թ. նոյեմբերի 20-ի ՀՀ օրենքը:
26. «Սահմանապահ գործերի մասին» 2001թ. նոյեմբերի 20-ի ՀՀ օրենքը:
27. «Ազգային անվտանգության մարմինների մասին» 2001թ. դեկտեմբերի 28-ի ՀՀ օրենքը:
28. «Ոստիկանության մասին» 2001թ. ապրիլի 16-ի ՀՀ օրենքը:
29. «Արհեստակցական միությունների մասին» 2000թ. դեկտեմբերի 5-ի ՀՀ օրենքը:
30. «Լիցենզավորման մասին» 2001թ. մայիսի 30-ի ՀՀ օրենքը:
31. «Դիվանագիտական ծառայության մասին» 2001 թ. հոկտեմբերի 24-ի ՀՀ օրենքը:
32. «Հանրային ծառայության մասին» 2011 թ. մայիսի 26-ի ՀՀ օրենքը:
33. «Քաղաքացիական ծառայության մասին» 2001թ. դեկտեմբերի 4-ի ՀՀ օրենքը:

34. «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» 2016թ. դեկտեմբերի 16-ի ՀՀ օրենքը:
35. «Տեղական ինքնակառավարման մասին» 2002թ. ապրիլի 3-ի ՀՀ օրենքը:
36. «Իրավական ակտերի մասին» 2002թ. ապրիլի 3-ի ՀՀ օրենքը:
37. «Կուսակցությունների մասին» 2002թ. հուլիսի 3-ի ՀՀ օրենքը:
38. «Չինվորական ծառայություն անցնելու մասին» 2002թ. հուլիսի 3-ի ՀՀ օրենքը:
39. «Ոստիկանությունում ծառայության մասին» 2002թ. հուլիսի 3-ի ՀՀ օրենքը:
40. «Մաքսային ծառայության մասին» 2002թ. հուլիսի 3-ի ՀՀ օրենքը:
41. «Հարկային ծառայության մասին» 2002թ. հուլիսի 3-ի ՀՀ օրենքը:
42. «Պետական կենսաթոշակների մասին» 2002թ. նոյեմբերի 19-ի ՀՀ օրենքը:
43. «Ազգային անվտանգության մարմիններում ծառայության մասին» 2003թ. ապրիլի 11-ի ՀՀ օրենքը:
44. «Լյլլնտրանքային ծառայության մասին» 2003թ. դեկտեմբերի 17-ի ՀՀ օրենքը:
45. «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» 2016թ. դեկտեմբերի 16-ի ՀՀ օրենքը:
46. «Չինծառայողների կյուբական պատասխանատվության մասին» 2003թ. դեկտեմբերի 17-ի ՀՀ օրենքը:
47. «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» 2004թ. փետրվարի 18-ի ՀՀ օրենքը:
48. «Համայնքային ծառայության մասին» 2004թ. դեկտեմբերի 14-ի ՀՀ օրենքը:
49. «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կառուցվածքի մասին» 2008թ. հունիսի 17-ի ՀՀ օրենքը:
50. «Երևան քաղաքում տեղական ինքնակառավարման մասին» 2008թ. դեկտեմբերի 26-ի ՀՀ օրենքը:
51. «Հանրակրթության մասին» 2009թ. հուլիսի 23-ի ՀՀ օրենքը:
52. «ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմում պետական ծառայության մասին» 2009թ. հուլիսի 4-ի ՀՀ օրենքը:

ՀՀ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Ֆինանսական համակարգի առանցքային ինստիտուտների ընդհանուր բնութագիրը: Պետության ֆինանսական գործունեության ընդհանուր բնութագիրը: Ֆինանսական գործունեություն իրականացնող պետական մարմինների համակարգը: Ֆինանսական իրավունքի առարկան և համա-

կարգը: Ֆինանսաիրավական նորմերի բնորոշ գծերը, դրանց կառուցվածքը և տեսակները: Ֆինանսական հարաբերությունների առանձնահատկությունները, դրանց տարրերը և տեսակները:

Ֆինանսաիրավական պատասխանատվությունը՝ որպես իրավաբանական պատասխանատվության տեսակ: Ֆինանսական վերահսկողության ձևերը և տեսակները: Ստուգումն իրականացնողների և տնտեսվարող սուբյեկտների իրավունքներն ու պարտականությունները: Համալիր հարկային ստուգումների պլանավորումը և դրանց հաճախականությունը: Հարկային ստուգման անցկացման կարգը: Հարկ վճարողների (հարկային գործակալների) և դրանց պաշտոնատար անձանց իրավունքները և պարտականությունները: Հարկային մարմնի (հարկային հսկողություն իրականացնող պաշտոնատար անձի) պարտականությունները և լիազորությունները: Հարկային իրավախախտումների տեսակները և դրանց կատարման դեպքում հարկային պատասխանատվությունը: Շահութահարկը և եկամտային հարկը՝ որպես պետական հարկատեսակներ: Անշարժ գույքի հարկը և փոխադրամիջոցների գույքահարկը՝ որպես տեղական հարկատեսակներ:

Պետական բյուջեի եկամուտները: Պետական բյուջեի ծախսերը: Պետական բյուջեի գործընթացի փուլերը: Համայնքային բյուջեի գործընթացի փուլերը: Ապահովագրության ձևերը և տեսակները, ապահովագրական գործունեության լիցենզավորումը: Ապահովագրական միջնորդային գործունեությունը. ապահովագրական ոլորտում կիրառվող պատասխանատվության միջոցները: ՀՀ բանկային համակարգի ընդհանուր բնութագիրը: Բանկային գործունեության իրավական կարգավորումը: Կենտրոնական բանկի տեղը ՀՀ բանկային համակարգում: Դրամաշրջանառության իրավական կարգավորումը: ՀՀ ֆինանսական համակարգի հաշտարարը: Արժույթային կարգավորման հասկացությունը և բովանդակությունը. արժույթային վերահսկողությունը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Տեսական աղբյուրներ

1. Финансовое право: учебник / А. Ю. Ильин и др.; под ред. И. И. Кучерова: Эксмо; Москва, 2011
2. Финансовое право: учебник (отв. ред. С. В. Запольский (2-е издание, исправленное и дополненное)), Москва, 2013.
3. Финансовое право: учебник /В.А. Мальцев. Ростов н/Д: Феникс, 2016.
4. Финансовое право. Учебник для бакалавров (3-е издание) / под. ред И. А. Цинделиани. –М.: Проспект, 2016.

Նորմատիվ ակտեր

1. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրություն (1995թ. հունիսի 5-ին (2005թ. նոյեմբերի 27-ի և 2015թ. դեկտեմբերի 6-ի փոփոխ.-ներով)):
2. «Առողջապահության գործունեության մասին» ՀՀ օրենքը (2002թ. դեկտեմբերի 26-ին):
3. «Ապահովագրության և ապահովագրական գործունեության մասին» ՀՀ օրենքը (2007թ. ապրիլի 9-ին):
4. «Արժույթային կարգավորման և արժույթային վերահսկողության մասին» ՀՀ օրենքը (2004թ. նոյեմբերի 24-ին):
5. «Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» ՀՀ օրենքը (1996թ. հունիսի 30-ին):
6. «Հայաստանի Հանրապետության բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքը (1997թ. հունիսի 24-ին):
7. «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» ՀՀ օրենքը (1996թ. հունիսի 30-ին):
8. Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգրքը (2016թ. հոկտեմբերի 4-ին):
9. «Հայաստանի Հանրապետությունում ստուգումների կազմակերպման և անցկացման մասին» ՀՀ օրենքը (2000թ. մայիսի 17-ին):
10. «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքը (2008թ. հունիսի 17-ին):

ՀՀ ՍՈՒՆԻՑԻՊԱԼ ԻՐԱՎՈՒՆԸ

Ապակենտրոնացման և ապակոնցենտրացման սկզբունքների հարաբերակցությունը: Տարածքային կառավարման խնդիրները: Տարածքային կառավարման սկզբունքները:

Մարզպետի իրավական վիճակը: Մարզպետի գործունեությունն ըստ ՀՀ կառավարության տարածքային քաղաքականության իրականացման բնագավառների: Մարզպետարանի աշխատակազմի կառուցվածքը և իրավական վիճակը: Մարզպետարանի աշխատակազմի կառավարման և

ղեկավարման մարմինները: Մարզպետարանի աշխատակազմի ղեկավարի լիազորությունները և պատասխանատվությունը: Մարզպետի կողմից ՀՀ գործադիր մարմինների տարածքային ծառայությունների գործունեության համակարգումը:

Տեղական ինքնակառավարումը որպես սահմանադրական կարգի հիմունք: Տեղական ինքնակառավարումը որպես համայնքային նշանակության հարցերի ինքնուրույն լուծման իրավունք: Տեղական ինքնակառավարումը որպես ժողովրդաիշխանության իրականացման ձև: Ազատ համայնքի տեսության եռությունը: Ինքնակառավարման հասարակական և պետական տեսությունները: Տեղական ինքնակառավարման արտասահմանյան մոդելները: Տեղական ինքնակառավարման տարածքային հիմքը: Տեղական ինքնակառավարման գործունեության ֆինանսա-տնտեսական հիմունքները: Տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության իրավական հիմունքները: Միջհամայնքային միավորությունները: Տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրություններում թեկնածուների գրանցումը մերժելու, անվավեր ճանաչելու և ուժը կորցրած ճանաչելու հիմքերը և կարգը: Տեղական ինքնակառավարման մարմինների նոր և արտահերթ ընտրությունների նշանակումը (հիմքերն ու կարգը): Տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունները (ընդհանուր բնութագիրը):

Համայնքի ավագանու իրավական վիճակը: Համայնքի ավագանու գործունեության կազմակերպումը: Համայնքի ղեկավարի իրավական վիճակը: Համայնքի ղեկավարի պաշտոնանկության և լիազորությունների վաղաժամկետ դադարեցման հիմքերը և կարգը: Տեղական ինքնակառավարման երաշխիքների հասկացությունը և համակարգը: Համայնքի բյուջեն (հասկացությունը, կառուցվածքը, ձևավորման աղբյուրները և բյուջետային գործընթացը համայնքում): Տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության իրավական և մասնագիտական հսկողությունը:

Երևանի ավագանու կազմակերպման կարգը, կառուցվածքը և գործունեության կազմակերպումը: Երևանի ավագանու վերահսկողական լիազորությունները: Երևանի քաղաքպետի ընտրության և լիազորությունների

դադարեցման կարգը: Երևանի քաղաքապետի իրավական վիճակը և գործառույթները տեղական ինքնակառավարման մարմինների համակարգում: Երևանի քաղաքապետարանի աշխատակազմը: Երևանի քաղաքապետի լիազորությունները ավագանու հետ հարաբերություններում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Տեսական աղբյուրներ

1. «ՀՀ Սահմանադրական իրավունք», (խմբ. Ն.Ա. Այվազյան), Ե., 2008:
2. Հայաստանի Հանրապետության մուկիցիպալ իրավունք: Ուս. ձեռնարկ ընդհանուր խմբագրությամբ Գ.Դանիելյանի. Ե., Հայրապետ, 2015, 384:
3. Ա. Շ. Հարությունյան, «Տեղական ինքնակառավարումը Ֆրանսիայում», Ե, 1996:
4. Атаманчук Г.В., «Теория государственного управления», М., 2004.
5. Выдрин И.В., Кокотов А.Н., Муниципальное право России. М., 2003.
6. Гарнер Д., «Великобритания: центральное и местное самоуправление», М., 1984.
7. Кутафин О.Е., Фадеев В.И., Муниципальное право Российской Федерации, М., 2006.
8. Муниципальное право Российской Федерации. Под общ. ред. Ю.А.Дмитриева. М., 2005.
9. Местные органы власти зарубежных стран: правовые аспекты. М., 2001.
10. Серебренников В.П., «Местное управление и самоуправление Франции», Минск, 1981.
11. Страшун Б.А., «Конституционное (государственное) право зарубежных стран», Т. 1-2, М., 1999.

Նորմատիվ ակտեր

1. «Տեղական ինքնակառավարման» Եվրոպական խարտիա (15.10.1985թ. Ստրասբուրգ: Հայաստանի Հանրապետությունը միացել է 20.05.1997թ.):
2. «ՀՀ վարչատարածքային բաժանման մասին» ՀՀ օրենքը (07.11.1995թ.):
3. «Տեղական տուրքերի և վճարների մասին» ՀՀ օրենքը (26.12.1997թ.):
4. «ՀՀ Բյուջետային համակարգի մասին» ՀՀ օրենքը (24.06.1997թ.):
5. «Ֆինանսական համահարթեցման մասին» ՀՀ օրենքը (24.11.1998թ.):
6. «ՀՀ ընտրական օրենսգիրք» (05.02.1999թ.):
7. «Պետական կառավարչական հիմնարկների մասին» ՀՀ օրենքը (19.11.2001թ.):

8. «Պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքը (23.10.2001թ.):
9. «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքը (04.12.2001թ.):
10. «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքը (03.04.2002թ.):
11. «Տեղական հանրաքվեի մասին» ՀՀ օրենքը(06.02.2002թ.):
12. «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքը (07.05.2002թ.):
13. «Համայնքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքը (14.12.2004թ.):
14. «Համայնքի բյուջեի եկամուտները նվազեցնող` Հայաստանի Հանրապետության օրենքների կիրարկման արդյունքում համայնքի բյուջեի եկամուտների կորուստները պետության կողմից փոխհատուցելու կարգի մասին» (05.12.2006թ. ՀՕ-254):
15. «Երևան քաղաքում տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքը (15.01.2009թ. ՀՕ-5-Ն):
16. «Հայաստանի Հանրապետության մարզերում պետական կառավարման մասին» ՀՀ Նախագահի հրամանագիր (20.05.1997թ.):
17. «Մարզպետարանի օրինակելի կանոնադրության մասին» ՀՀ Կառավարության 02.05.2002թ. թիվ 18 արձանագրային որոշումը:
18. Конституции государств Европейского Союза. М., 1997.
19. Էլեկտրոնային աղբյուրներ` www.gov.am, www.parliament.am
www.laws.am

ԲՆԱԿԱՅԻՆԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Բնապահպանական իրավունք. ձևավորման պատմական նախադրյալները, որպես իրավունքի ինքնուրույն ճյուղի առանձնացման հիմնահարցերը, համակարգը : Բնապահպանական իրավունքի մեթոդաբանական հիմնախնդիրները: Բնապահպանական իրավունքի հարաբերակցությունն իրավունքի հարակից ճյուղերի հետ: Բնապահպանական իրավունքի սկզբունքները: 1972թ. Ստոկհոլմի կոնֆերանսի Սկզբունքների հռչակագիրը և գործողությունների ծրագիրը. դերը և նշանակությունը միջազգային բնապահպանական իրավունքի ձևավորման գործում: 1992թ. Ռիոյի Սկզբունքների հռչակագիրը` որպես բնապահպանական քաղաքականության ձևավորման հիմք: «Կայուն զարգացման» հայեցակարգը միջազգային բնապահպանական իրավունքում: Բնապահպանական քաղաքականության ձևավորման իրավական հիմնախնդիրները ՀՀ-ում: Բնապահպանական կրթության և դաստիարակության դերը շրջակա միջավայրի պահպանության ոլորտում: Եվ-

րոպական հարեվանության քաղաքականությունը և շրջակա միջավայրի որակի ապահովումը ՀՀ-ում: Եվրոմիության բնապահպանական քաղաքականության սկզբունքները և հիմնական ուղղությունները: Բարրի Կոմունների սկզբունքները (օրենքները) և դրանց կիրառումը իրավաստեղծ գործունեության ընթացքում:

ՀՀ բնապահպանական օրենսդրություն. հասկացությունը, համակարգը և զարգացման միտումները: Միջազգային բնապահպանական իրավունքի ձևավորումը և զարգացումը. Բեռլի կոնֆերանսի դերն ու նշանակությունը: Բնապահպանական օրենսդրության կողիֆիկացման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում: Բնապահպանական իրավունքի և օրենսդրության ձևավորման և զարգացման պատմությունը ՀՀ-ում: Բնապահպանական իրավունքի օբյեկտների հասկացությունը, առանձնահատկությունները և իրավական ռեժիմը: Բնապահպանական հասարակական կազմակերպությունների դերը և նշանակությունը շրջակա միջավայրի որակի ապահովման հարցում. հիմնադրումը և գործունեության հիմնախնդիրները: Շրջակա միջավայրի պահպանության սահմանադրական հիմունքները: Շրջակա միջավայրի պահպանությունը ներակա և ապագա սերունդների համար՝ որպես պետության ներքին և արտաքին գործառույթ: Մարդու բնապահպանական իրավունքները: «Շրջակա միջավայրի վերաբերյալ տեղեկատվության մատչելիության, որոշումների ընդունման գործընթացին հասարակայնության մասնակցության և արդարադատության մատչելիության մասին» Օրինակի կոնվենցիոյի դերը և նշանակությունը բնապահպանական իրավունքների զարգացման համատեքստում. առանձնահատկությունը որպես միջազգային բնապահպանական կոնվենցիա: Բնապահպանական տեղեկատվություն ստանալու իրավունքը: Շրջակա միջավայրի պահպանության և բնօգտագործման տեղեկատվական ապահովման կառուցակարգերը: Շրջակա միջավայրին վերաբերող որոշումների ընդունման գործընթացին մասնակցելու իրավունքը: Շրջակա միջավայրի հարցերով արդարադատության մատչելիության հիմնախնդիրները ՀՀ-ում. օրենսդրությունը և պրակտիկան:

Բնական ռեսուրսների նկատմամբ սեփականության իրավունքը. Սեփականության ռեժիմի առանձնահատկությունները ըստ օբյեկտների: Բնօգտագործման իրավունք. հասկացությունը, տեսակները, սուբյեկտները, օբյեկտները և բովանդակությունը: Շրջակա միջավայրի պահպանության և բնօգտագործման պետական կառավարման հասկացությունը. մեթոդները և սկզբունքները: Շրջակա միջավայրի պահպանության և բնօգտագործման պետական կառավարման ձևավորումը, զարգացումը և հիմնահարցերը 33-ում: Շրջակա միջավայրի պահպանության տնտեսական գործիքները. իրավական հիմնախնդիրները և զարգացման հեռանկարները 33-ում:

Շրջակա միջավայրի պահպանության կազմակերպատիրավական գործիքները. իրավական հիմնախնդիրները և զարգացման հեռանկարները: Բնապահպանական մոնիթորինգի իրավական կարգավորման հիմնախնդիրները 33 միջազգային պարտավորությունների իրականացման համատեքստում: Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատում և փորձաքննություն. նպատակը և դերը: Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության և ՇՄԱԳ-ի հարաբերակցությունը. 33 և ԵՄ օրենսդրության համեմատական վերլուծություն: Բնապահպանական վերահսկողություն. դերը և նշանակությունը շրջակա միջավայրի որակի ապահովման գործում: Լիցենզավորման դերը շրջակա միջավայրի պահպանության կազմակերպատիրավական մեխանիզմների համակարգում: Բնապահպանական նորմավորումը և ստանդարտացումը:

Իրավաբանական պատասխանատվության հիմնախնդիրները բնապահպանական օրենսդրության պահանջների խախտման համար: Զրեական պատասխանատվության հիմնախնդիրները շրջակա միջավայրի անվտանգության դեմ ուղղված հանցագործությունների համար: Բնապահպանական իրավախախտումների համար կիրառվող վարչական պատասխանատվության դերը. հարաբերակցությունը իրավաբանական պատասխանատվության մյուս տեսակների հետ: Բնապահպանական օրենսդրության խախտումների համար կարգապահական պատասխանատվության ինստիտուտի զարգացման միտումները: Զաղաքացիաիրա-

վական պատասխանատվություն. շրջակա միջավայրին պատճառված վնասի հատուցումը:

Հողերի պահպանության կազմակերպչի րավական միջոցները: Ջրի ազգային քաղաքականությունը և ջրի ազգային ծրագիրը՝ որպես ջրային ռեսուրսների պահպանության և օգտագործման պլանավորման իրավական հիմք: Ջրօգտագործման իրավունքը և նրա տեսակները. ջրային ռեսուրսների և ջրային համակարգերի օգտագործման ռեժիմի առանձնահատկությունները: Ջրօգտագործման թույլտվությունը որպես ջրային ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման և պահպանության հիմք: Ջրավազանային կառավարման պլաններ. դերը և նշանակությունը ջրային օբյեկտների պահպանության բնագավառում: Ջրային ռեսուրսների մոնիթորինգը և տեղեկատվական համակարգերը: Անդրսահմանային ջրային ռեսուրսների օգտագործման իրավական կարգավորումը: Պետական վերահսկողությունը ջրային օրենսդրության պահպանության նկատմամբ:

Մթնոլորտային օդի իրավական պահպանությունը: Օզոնային շերտի պահպանությունը. Միջազգային և ազգային բնապահպանական իրավունքի զարգացման հիմնախնդիրները կլիմայի փոփոխության համատեքստում. հնարավորություններ և հիմնահարցեր Փարիզյան համաձայնագրի շրջանակներում: Ընդերքի օգտագործման և պահպանության իրավական կարգավորման հիմնահարցերը: Կենսաբազմազանության օգտագործումը և պահպանությունը միջազգային իրավունքում: Անտառների օգտագործման և պահպանության իրավական կարգավորման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում:

Կենդանական աշխարհի. օգտագործման և պահպանության իրավական կարգավորման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում: Որսորդական տնտեսությունների դերը կենդանական աշխարհի արդյունավետ օգտագործման ոլորտում: Գենետիկորեն վերափոխված օրգանիզմների կառավարման իրավական կարգավորումը. միջազգային և ներպետական օրենսդրության զարգացման միտումները: Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ձևավորման նախադրյալները և իրավական ռեժիմը: Վտանգավոր նյութերի հետ վարվելու իրավական կարգավորումը. ազգային և միջազգային օրենսդրություն: Թափոնների հետ վարվելու իրավական կարգավորումը.

ազգային և միջազգային օրենսդրություն: Արտակարգ բնապահպանական վիճակ և աղետ. օրենսդրական կարգավորման հիմնախնդիրները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Իսկոյան Ա.Բ., Հայաստանի Հանրապետության Էկոլոգիական իրավունք (իրավական ակտերի ժողովածու), երրորդ լրամշակված հրատ., Եր., 2009:
2. Бринчук М.М., Экологическое право. М.: «Юристь», 2005.
3. Валильева М.И., Судебная защита экологических прав. Правовые вопросы возмещения и предупреждения экологического вреда. М., 1996.
4. Голиченков А.К., Экологический контроль: теория, практика правового регулирования. М., 1992.
5. Дубовик О.Л., Экологическое право Российской Федерации. М., «Прспект», 2005.
6. Дубовик О.Л., Механизм действия права в охране окружающей среды. М., 1984
7. Дубовик О.Л., Реформа законодательства об административных ответственности за экологические правонарушения // Юридический мир. 2002, N4.
8. Ерофеев Б.В., Экологическое право. 3-е издание, дополненное. М., «Форум-Инфра-М», 2006.
9. Иконичкая И.А., О некоторых тенденциях развития земельного законодательства РФ // Государство и право на рубеже веков. Экологическое и природоресурсное право. М., 2001.
10. Исмаилова Э.Ю., Трунищевский Ю.В., Экологическое право, Учебник. М., «ЮрИнфоР»-МГУ, 2008
11. Кремер Л., Европейская экологическое право: теория и законодательство. М.: 2001.
12. Колбасов О.С., Экология: политика-право. М., 1976.
13. Комментарий к Закону Российской Федерации «Об охране окружающей природной среды». М., 1997.
14. Петров В.В., Экологическое право России. Учебник. М., «БЕК», 1995.
15. Птичников А.В., Леса России: независимая сертификация и устойчивое управление. М., 1999.
16. Шуплецова Ю.И., Экологические правонарушения: дисциплинарная и административная ответственность // Журнал российского права. 2000, N2.

17. Шестерюк А.С., Экологическое право. Вопросы теории и методологии анализа. СПб., 2000.
18. Экологическая безопасность: проблемы, поиск, решения. М., 2001
19. Экологическое право России. Сборник нормативных актов. М., «БЕК», 1997.
20. Экология. Юридический энциклопедический словарь. Под ред. С.А. Боголюбова. М., 2000.

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Եվրոպական իրավունքի զարգացման պատմական նախադրյալները: 1952թ. Աժխի և պողպատի եվրոպական ընկերակցության հիմնադիր պայմանագիրը: 1957թ. Եվրոպական տնտեսական ընկերակցության և Եվրոպական ատոմային Էներգիայի ընկերակցության հիմնադիր պայմանագրերը: Եվրոպական իրավունքը՝ որպես ինքնուրույն իրավական համակարգ: Միասնական եվրոպական ակտը՝ որպես ինտեգրացիոն գործընթացների խորացման նոր փուլ:

Եվրոպական միության ստեղծումը և եվրոպական իրավունքի զարգացումը: Եվրոպական միության քաղաքացիության ինստիտուտի ամրագրումը: Եվրոպական միության ընդլայնումը: Եվրոպական իրավունքի կառուցվածքը: Եվրոպական միության տնտեսական և արժույթային միության հասկացությունը: Եվրոպական միության անդամ պետությունների համագործակցությունը ընդհանուր արտաքին և անվտանգության քաղաքականության ոլորտում: Եվրոպական միության անդամ պետությունների ոստիկանության և դատական մարմինների համագործակցությունը քրեաիրավական ոլորտում: Եվրոպական իրավունքի հարաբերակցությունը ներպետական իրավունքի հետ: Եվրոպական իրավունքի հարաբերակցությունը միջազգային իրավունքի հետ: Եվրոպական իրավունքի գերակայության սկզբունքի նշանակությունը և բովանդակային առանձնահատկությունները: Եվրոպական միության անդամ պետությունների դուալիստական և մոնիստական համակարգերը: Եվրոպական իրավունքի նորմերի ուղղակի գործողության սկզբունքի հասկացությունը և բովանդակային առանձնահատկությունները: Եվրոպական իրավունքի նորմերի ուղղակի գործողության սկզբունքի կայացման պատմական նախադրյալները, պատճառները և չափանիշները:

Եվրոպական իրավունքի նորմերի ուղղակի կիրառելիության սկզբունքի
Ենթադրյալ: Եվրոպական իրավունքի նորմերի դատական
պաշտպանվածության սկզբունքի նշանակությունը: Եվրոպական
իրավունքի նորմերի դատական պաշտպանությունն իրականացնող
դատական մարմինները: Ազգային դատական մարմինների դերը
Եվրոպական իրավունքի պաշտպանության ու կիրառման գործում:

Եվրոպական իրավունքի աղբյուրների համակարգը: Հիմնադիր պայմա-
նագրերը որպես Եվրոպական իրավունքի աղբյուր: Եվրոպական միության
Նորմատիվ-իրավական ակտերը որպես Եվրոպական իրավունքի աղբյուր:
Եվրոպական ընկերակցությունների դատարանի որոշումները որպես
Եվրոպական իրավունքի աղբյուր: Եվրոպական միության իրավունքի
ընդհանուր սկզբունքները որպես Եվրոպական իրավունքի աղբյուր:
Եվրոպական միության իրավունքի ընդհանուր սկզբունքների տեսակները
և դրանց բովանդակությունը: Եվրոպական միության ինստիտուցիոնալ
համակարգի հասկացությունը և առանձնահատկությունները:
Եվրոպական միության ինստիտուցիոնալ համակարգի կառուցման
սկզբունքները: Իշխանությունների բաժանման տեսության կիրառման
հնարավորությունը Եվրոպական միության ինստիտուցիոնալ համակար-
գում: Եվրոպական հանձնաժողովի տեղը և դերը Եվրոպական միության
ինստիտուցիոնալ համակարգում: Եվրոպական հանձնաժողովի ձևավոր-
ման կարգը: Եվրոպական հանձնաժողովի ներքին կառուցվածքը և
հիմնական գործառույթները: Եվրոպական խորհրդի տեղը և դերը
Եվրոպական միության ինստիտուցիոնալ համակարգում: Եվրոպական
խորհրդի աշխատանքի կազմակերպման ձևերը: Եվրոպական ընկերակ-
ցությունների դատարանի տեղը և դերը ԵՄ ինստիտուցիոնալ համակար-
գում: Եվրոպական ընկերակցությունների դատարանի իրավաբանական
կարգավիճակի առանձնահատկությունները: Եվրոպական ընկերակցու-
թյունների դատարանի և ազգային դատական մարմինների փոխհամա-
գործակցության ընթացակարգը (Նախնական կարգավորման ընթացա-
կարգ): Պարտավորությունների չկատարման դեմ ուղղված հայցա-
պահանջների հարուցման և քննության ընթացակարգը Եվրոպական
ընկերակցությունների դատարանում: Օրինական ուժը կորցրած ճանաչե-

լու կամ անվավերության հայցապահանջների հարուցման և քննության ընթացակարգը Եվրոպական ընկերակցությունների դատարանում: Օրինական ուժը կորցրած ճանաչելու կամ անվավերության հայցապահանջների հիմքերի ընդհանուր բնութագիրը: Անգործության դեմ ուղղված հայցապահանջների հարուցման և քննության ընթացակարգը Եվրոպական ընկերակցությունների դատարանում: Պատճառված վնասը հատուցելուն ուղղված հայցապահանջների հարուցման և քննության ընթացակարգը Եվրոպական ընկերակցությունների դատարանում:

Եվրոպական միության խորհրդի ներքին կառուցվածքը և հիմնական գործառույթները: Եվրոպական միության խորհրդի դերը Եվրոպական միության որոշումների ընդունման գործընթացում: Եվրոպական միության խորհրդի կողմից որոշումների ընդունման ձևերը: Եվրոպական խորհրդարանի տեղը և դերը Եվրոպական միության ինստիտուցիոնալ համակարգում: Եվրոպական խորհրդարանի իրավաբանական կարգավիճակի պատմական Եվոյուցիան: Եվրոպական խորհրդարանի ներքին կառուցվածքը և հիմնական գործառույթները: Եվրոպական խորհրդարանի դերը Եվրոպական միության որոշումների ընդունման գործընթացում: Եվրոպական միության Առևտրապետության պալատի տեղը և դերը Եվրոպական միության ինստիտուցիոնալ համակարգում: Եվրոպական միության Առևտրապետության պալատի ներքին կառուցվածքը և լիազորությունները: Որոշումների ընդունման ընթացակարգի հասկացությունը Եվրոպական միությունում և այդ գործընթացում ներգրավված սուբյեկտները: Եվրոպական միության որոշումների ընդունման խորհրդատվական ընթացակարգը: Եվրոպական միության որոշումների ընդունման համագործակցության ընթացակարգը: Եվրոպական միության որոշումների ընդունման համաձայնեցման ընթացակարգը: Եվրոպական միության որոշումների համատեղ ընդունման ընթացակարգը: Եվրոպական միության հիմնադիր պայմանագրերի մեջ փոփոխություն կատարելու ընթացակարգը: Միջազգային համաձայնագրերի կնքման ընթացակարգը Եվրոպական միությունում: Եվրոպական միությանը երրորդ պետությունների անդամակցության համար ներկայացվող չափանիշները: Եվրոպական միությանը երրորդ պետությունների անդամակցության ընթացակարգը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ա.Գ.Սարգսյան, Եվրոպական միության ինստիտուտներ և ընթացակարգեր, ուսումնական կյուրթերի ժողովածու, Ե., ԵՊՀ, 2009թ.:
2. Ա.Գ.Սարգսյան և Տերիկա Մխիթարյան, “Իրավունքների պաշտպանությունն առանց սահմանների” ՀԿ, Եվրոպական միության իրավունք, ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, Բեկոր, 2014թ.:
3. Кашкин С.Ю., Право Европейского Союза, 3-е издание, Москва, издательство Проспект, 2013.
4. Мухаева Н.Р., Право Европейского Союза, Москва, издательство ЮНИТИ, 2006.
5. Чиркин В.Е., Сравнительное Конституционное Право, Москва, издательство Международные отношения, 2002.
6. Хартли Т.К., Основы Права Европейского сообщества, Москва, 3-е издание, издательство ЮНИТИ, 1998 (перевод с английского под научным редактированием В.Г.Бенды).
7. Энтин Л.М., Европейское право, 3-е издание, Москва, издательство НОРМА, 2012.
8. Article by David Stasavage, Open-Door or Closed-Door? – Transparency in Domestic and International Bargaining - october 3, 2004, International Organization, vol.58, no.4.
9. Article by Julia Laffranque, Dissenting Opinion in the European Court of Justice - Estonia’s Possible Contribution to the Democratisation of the European Union Juridical System, Juridica International, 2004, no.1.
10. Craig P., de Burca G: EC Law, T.ext, Cases and Materials, 6th edition, New York, Oxford University Press, 2015,
11. Alina Kaczorowska, European Union Law, 4th edition, Routledge publication, 2016,
12. H.Rasmussen, On Law and Policy in the European Court of Justice, Dordrecht, Martinus Nijhoff, 1986.
13. Hartley T.C., The Foundations of European Community Law, 5th edition, New York Oxford University Press, 2003.
14. JOANNE COLES, Law of the European Union, 5th edition, London, Old Bailey Press, 2005.
15. John Peterson and Michael Shackleton, The Institutions of the European Union, 3rd edition, New York Oxford University Press, 2012.
16. Karen Davies, Understanding European Union Law, 6th edition, Abingdon, Routledge • Cavendish, 2015.
17. Lasok & Millett, Judicial Control in the EU, 2nd edition, New York , Oxford University Press, 2008.
18. Mauro Cappelletti, “Is the European Court of Justice Running Wild?”, European Law Review 12:3, 1987.

19. McGoldrick D., and Jackson B.S., Legal Visions of the New Europe, London, Graham & Trotman, 1993.
20. Mike Cuthbert, Nutshells European Union Law, 8th edition, Abingdon, Routledge• Cavendish, 2015.
21. Nigel Foster, EU Law: Questions and Answers, 5th edition, New York, Oxford University Press, 2015.
22. The speech of Bo Vesterdorf at the 6th International ECLN-Colloquium/IACL Round Table, The Future of the European Judicial System-The Constitutional Role of European Courts-Berlin, 2-4 November, 2005.
23. Walter van Gerven, The European Union - A Polity of States and Peoples -, California, Stanford University Press, 2005.
24. Weatherill St. Law and Integration in European Union, Oxford, Clarendon Press, 1998.
25. Weatherill St., Beaumont P: EC Law, 2nd edition, London, Penguin Books, 1995:

Նորմատիվ ակտեր

1. Commission decision 1999/352 of 28 April 1999 on establishing the European Anti-fraud Office (OLAF), [31.05.1999] OJ L316/20.
2. Consolidated Version of the Treaty Establishing the European Community, [24.12.2002] OJ C 325/33.
3. Consolidated Version of the Treaty on European Union, [24.12.2002] OJ C 325/5.
4. Consolidated version of the Treaty on European Union (Lisbon Treaty), [26.10.2012] OJ C 326/13.
5. Consolidated version of the Treaty on the functioning of the European Union (Lisbon Treaty), [09.05.2008] [26.10.2012] OJ C 326/13.
6. Council decision 1987/873 of 13 July 1987 laying down the procedures for the exercise of implementing powers conferred on the Commission, [18.17.1987] OJ L197/33.
7. Council decision 1999/468 of 28 July 1999 laying down the procedures for the exercise of implementing powers conferred on the Commission, [17.07.1999] OJ L184/23.
8. Council decision 2002/187/ JHA of February 28 on setting up Eurojust with a view to reinforcing the fight against serious crime, [06.03.2002] OJ L 63/1.
9. Council decision 2006/512/EC of 17 July 2006 amending decision 1999/468/ EC laying down the procedures for the exercise of implementing powers conferred on the Commission, [22.07.2006] OJ L200/11.
10. Council Decision 76/787 and the annexed Act, [10.08.1976] OJ L278/1.

11. Council Decision 93/591/EC of 8 November 1993 concerning the name to be given to the Council following the entry into force of the Treaty on European Union, [16.11.1993] OJ L281/18.
12. Council decision of 25 June and 23 September 2002 amending the Act concerning the election of the representatives of the European Parliament by direct universal suffrage annexed to the Council Decision 76/787, [21.10.2002] OJ L 283/1.
13. European Parliament Resolution of 30 March 1962, OJ 1962.
14. Europol Convention, [27.11.1995] OJ C 316/2.
15. Interinstitutional agreement of the European Parliament, Council and Commission of 25 May 1999 concerning internal investigations by the European Anti-Fraud Office (OLAF), [31.15.1999] OJ L316/15.
16. Protocole on the Statute of the Court of Justice of the European Union, [16.12.2004] OJ C 310/210.
17. Regulation 1073/1999 of the European Parliament and of the Council of 25 May 1999 concerning investigations conducted by the European Anti-Fraud Office (OLAF), [31.05.1999] OJ L316/1.
18. Revised version of the European Parliament Decision 94/262 of 9 March 1994 on the regulations and general conditions governing the performance of the Ombudsman's duties, [09.04.2002] OJ L 92/13.
19. Rules of Procedure of Committee of the Regions, [05.03.2014] OJ L65/41.
20. Rules of Procedure of Eurojust, [22.11.2002] OJ C 286/1.
21. Rules of Procedure of European Economic and Social Committee, [04.10.2002] OJ L 268.
22. Rules of Procedure of the Council of the EU, [16.10.2006] OJ L 285/47.
23. Rules of Procedure of the Court of Auditors of the European Communities, [23.04.2010] OJ L 103/1.
24. Rules of Procedure of the Court of First Instance of the European Communities, [14.08.2003] OJ C 193/41.
25. Rules of Procedure of the Court of Justice of the European Communities, [04.07.1991] OJ L 176/7.
26. Rules of Procedure of the European Commission, [08.12.2002] OJ L 308/26.
27. Rules of Procedure of the European Parliament, [15.02.2005] OJ L 44/1.
28. Treaty Establishing Constitution for Europe Union, [16.12.2004] OJ C 310/1.
29. Treaty establishing the European Coal and Steel Community.
30. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts, [10.11.1997] Official Journal C 340/1.

31. Treaty of Nice amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts, [10.03.2001] Official Journal C 80/1: